

ZARAZI
SE AK-
TIVIZ-
MOM!

ZARAZI
SE AK-
TIVIZ-
MOM!

Urednik i lektor: Nikola Buković

Autorice: Đordana Barbarić, Ana Habdija-Šorša, Martina Horvat, Jasmina Kartalović

Suradnici/e: Hrvoje Makvić, Gabrijela Ratkajec

Izdavač: Mreža mladih Hrvatske

Dizajn i tisak: ACT Printlab Čakovec

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo i branitelje

Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 726513

ISBN 978-953-95173-2-6

O PUBLIKACIJI

'Zarazi se aktivizmom' naziv je publikacije Mreže mladih Hrvatske koja je nastala kao rezultat propitivanja pozicije MMH spram problema ovisnosti mladih i među mladima i konstruktivnih pristupa reduciranja raznih oblika ovisnosti. Publikacija je izrađena u okviru projekta 'Zarazi se aktivizmom – aktivnim sudjelovanjem mladih protiv ovisnosti'. Projekt je proveden tijekom 2009. godine uz financijsku podršku Ureda za ljudska prava Vlade RH i Gradskog ureda za zdravstvo i branitelje Grada Zagreba. Pored edukacijsko-informativnih aktivnosti projekta usmjerenih mladima, organizacijama mladih i široj javnosti, najvažniji dio projekta bila je višemjesečna kampanja 'Zarazi se aktivizmom' s ciljem poticanja aktivne i odgovorne participacije mladih u zajednici i time sprječavanja raznih vrsta ovisnosti.

Dugoročni ciljevi kojima smo se vodili pisanjem ove publikacije i provedbom cjelokupnog projekta bili su:

6/44

- Podizanje svijesti mladih o aktivnom sudjelovanju u razvoju društva kao alternativni neprihvatljivom ponašanju i ovisnostima,
- Senzibiliziranje mladih na kvalitetno korištenje slobodnog vremena,
- Senzibiliziranje društva na probleme i potrebe mladih te utjecaj na otvaranje prostora za aktivnu, odgovornu i ravnopravnu participaciju mladih u društvenim procesima,
- Utjecanje na kreiranje mjera aktivne socijalne politike prema mladima.

Publikacija počinje pozicijskim dokumentom MMH o sprječavanju ovisnosti i razvijanju alternativa kroz kvalitetno korištenje slobodnog vremena i aktiviranje mladih osoba kroz društvene aktivnosti. Dokument su uz konzultacije sa članicama mreže izradili Martina Horvat, članica Upravnog odbora Mreže mladih Hrvatske i Hrvoje Makvić iz udruge Igra.

Publikaciju smo željeli učiniti praktičnom stoga donosimo primjere dobre prakse članica Mreže, Ambidekster kluba iz Zagreba, Autonomnog centara iz Čakovca te udruge Most iz Splita. Predstavljene su kroz primjere nekih od svojih važnijih programa i metodologiju njihove provedbe. Vjerujemo da će njihova iskustva biti dragocjena svima koji se žele uključiti u borbu protiv ovisnosti mladih kroz njihovo aktivno uključivanje u život zajednice i osobni razvoj.

Na kraju samo možemo poručiti: „Zarazi se aktivizmom!“ To je jedna od rijetkih zaraza od kojih ti samo može biti bolje.

7/44

Mreža mladih Hrvatske

OVISNOSTI

POZICIJSKI DOKUMENT MREŽE
MLADIH HRVATSKE O PROBLEMU
OVISNOSTI I ZLOPORABE SREDSTAVA
OVISNOSTI

Pušenje cigareta, pijenje alkoholnih pića i korištenje ostalih sredstava ovisnosti među mladima sve je izraženiji **javnozdravstveni problem** i tema rasprave kako među roditeljima, odgajateljima/teljicama i učiteljima/teljicama tako i među stručnjacima/injama (Petričević i suradnici). Mreža mladih Hrvatske, krovna organizacija mladih i članica Europskog foruma mladih, želi skrenuti pozornost na problem ovisnosti i zlorabu sredstava ovisnosti među mladima upravo iz perspektive mladih osoba.

Ovaj pozicijski dokument odnosi se na zlorabu svih vrsta sredstava ovisnosti, uključujući duhan, alkohol i opojne droge. Smjernice pozicijskog dokumenta mogu se primijeniti i na probleme vezane uz druge oblike ovisnosti i kompulzivna ponašanja kojima se ovaj pozicijski dokument

izričito ne bavi, kao što je ovisnost o kocki (klađenje) koja značajno pogađa i mlade osobe.

Pozicijskim dokumentom naglašava se važnost ulaganja društvenih resursa u prevenciju ovisnosti i poboljšanje kvalitete života svih mladih osoba do navršene 30. godine života. Međutim, posebno se ističe važnost preventivnih aktivnosti usmjerenih na zaštitu maloljetnih mladih osoba od alkohola, duhana i drugih sredstava ovisnosti, kao i nužnost omogućavanja aktivnog uključivanja mladih u borbu

protiv problema ovisnosti te u proces donošenja odluka i rješavanje ostalih problema u zajednici.

OPIS PROBLEMA

Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije **droga** je svaka tvar koja nakon unošenja u organizam **može modificirati jednu ili više njegovih funkcija**. Droge su dakle psihoaktivne tvari ili smjese tvari koje **djeluju na centralni živčani sustav i izazivaju promjene u doživljavanju i ponašanju**. Droge mogu biti ljekovite te se rabiti u medicinske svrhe, ali postoje i opojne droge ili sredstva ovisnosti koje se zlorabe s ciljem promjene psihičkog i/ili fizičkog stanja. Psihoaktivni učinak opojnih droga može utjecati na osjet boli, stanje budnosti, izazvati halucinacije ili uzrokovati različite smetnje u motoričkim funkcijama, mišljenju, ponašanju, zapažanju ili raspoloženju. Pri kontinuiranoj zloporabi opojnih droga razvija se bolest ovisnosti te dolazi do mnogobrojnih zdravstvenih i socijalnih problema.

11/44

Ovisnost je prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije psihičko, a često i fizičko stanje koje nastaje **međudjelovanjem osobe i sredstva ovisnosti**. Obilježavaju ga ponašanje i drugi psihički procesi koji uključuju **prisilu za povremenim ili redovitim uzimanjem sredstva ovisnosti da bi se doživio njegov učinak ili da se izbjegne nelagoda zbog odsutnosti takvog sredstva**. Temeljno je obilježje ovisnosti o psihoaktivnim tvarima postojanje većeg broja kognitivnih, ponašajnih i fizioloških simptoma koji utječu na nastavak uzimanja psihoaktivnih tvari usprkos značajnim problemima vezanima uz njihovu uporabu. Ovisnost može dovesti do prekida, smanjenja ili značajnih promjena čitavog niza društvenih, poslovnih ili

rekreacijskih aktivnosti. Pojedinač/nka može prekinuti s hobijima ili socijalnim aktivnostima kako bi sam ili u društvu drugih ovisnika uzimao/la sredstvo ovisnosti. Premda možda i uoči ulogu psihoaktivne tvari u vlastitim psihičkim i fizičkim problemima, ovisna osoba nastavit će s uzimanjem tvari.

Zlorabu sredstava ovisnosti prati tendencija **negiranja štetnih učinaka** tih sredstava. Primjer za to je već ovisnost o legalnom sredstvu ovisnosti duhanu čiji konzumenti često negiraju štetne učinke duhana. Čini se da je glavni motivirajući faktor u ovisnosti žudnja za postizanjem onih učinaka konzumacije sredstava ovisnosti koje konzument doživljava poželjnima. Ta žudnja raste uzimanjem sredstava ovisnosti izazivajući jačanje motivacije za traženjem podražaja povezanih s njom. Mehanizmi djelovanja sredstava ovisnosti ukazuju na ključnu ulogu učenja i formiranja navika u pomaku od kontroliranog prema kompulzivnom uzimanju sredstava ovisnosti.

12/44

Imajući na umu negativne učinke sredstava ovisnosti na funkcioniranje, zdravlje i život osobe neophodno je upoznati se i s prevalencijom, tj. učestalošću zlorabe sredstava ovisnosti među mladima. **Mladi najčešće konzumiraju duhan i alkohol. Marihuana je u većini europskih zemalja pa tako i u Hrvatskoj, najraširenije sredstvo ovisnosti koje pripada u ilegalne droge i podliježe zakonskim sankcijama.** Rasprave u javnosti koje su se vodile i još se vode o legalizaciji i štetnosti marihuane prilično su zbunjujuće za mlade ljude.

Prema istraživanju Zlorabe opojnih droga među adolescentima/ama grada Zagreba (Galić i suradnici, Centar za prevenciju ovisnosti Grada Zagreba, 2001.) tijekom srednje škole više od polovine adolescenata/ica proba neku od ilegalnih droga, a gotovo svi/e probaju duhan i alkohol. Dobiveni podaci upućuju da je marihuanu barem jednom u životu konzumiralo **14%** učenika/ica osmih razreda, dok se

taj broj kod učenika/ica četvrtih razreda srednjih škola penje na **53%**. Utvrđeno je i da je **11%** učenika/ica srednjih škola do završetka školovanja barem jednom probalo *ectasy*. Dob prvog eksperimentiranja za sva sredstva ovisnosti smanjuje se u odnosu na podatke iz ranijih istraživanja.

U lipnju 2007. godine u Međimurskoj je županiji provedeno istraživanje „**Stavovi, navike i korištenje sredstava ovisnosti u mladim Međimurske županije**“. Istraživanje je provedeno na uzorku slučajno odabranih učenika/ica sedmih i osmih razreda svih osnovnih škola i drugih razreda srednjih škola u Međimurskoj županiji, a potaknuo ga je Tim za zdravlje Međimurske županije u sklopu programa **Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj zajednici**» koji je vezan uz javnozdravstveni prioritet **«Prekomjerno pijenje i pušenje u mladim»**. Rezultati su pokazali da je pušenje cigareta i pijenje alkohola najzastupljeniji način korištenja sredstava ovisnosti. U drugom razredu srednje škole **76,3%** mladića i **66,2%** djevojaka redovito pije alkohol, a tri puta i više u životu je bilo pijano **66,3%** mladića i **47,7%** djevojaka. Od ostalih sredstava ovisnosti najzastupljenije je korištenje sredstava za smirenje, inhalacijskih sredstava i marihuane. Sve su manje razlike među spolovima. Kod ispitanika/tanica se kao i drugdje u Hrvatskoj i Europi uočava kombiniranje različitih sredstava ovisnosti a unatoč relativno dobroj informiranosti nedovoljno je poimanje štetnosti sredstava ovisnosti i njihovog rizika po zdravlje.

13/44

ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) istraživanje provedeno u trideset europskih zemalja uključujući i Hrvatsku pokazalo je stalni trend porasta pijenja alkohola, pušenja cigareta i korištenja ostalih psihoaktivnih sredstava Republici Hrvatskoj. Podaci na uzorku 6328 učenika/ica prvih i drugih razreda srednjih škola iz Republike Hrvatske pokazuju da je **69,5%** anketiranih mladih osoba jednom u životu pušilo duhan,

njih **93,4%** pilo alkohol od čega se **60,6%** napilo, **22,2%** je pušilo kanabis, **3,4%** je uzelo *ectasy*, a **2,5%** je probalo kokain. Istraživanje upućuje na raširenost konzumacije alkohola i duhana među maloljetnim osobama kojima bi s obzirom na dob i važeće hrvatske propise ova sredstva ovisnosti trebala biti nedostupna. Naročito je izražen porast pušenja duhana kod djevojaka. Istraživanje također ukazuje na neke obrasce konzumacije alkohola koji se konzumira jednom tjedno ili nekoliko puta mjesečno, ali često do faze pijanstva. Svaki drugi mladić i svaka četvrta djevojka u dobi od 15 godina bili su pijani najmanje 3 ili više puta u životu. Također je u drastičnom porastu pijenje 6 ili više puta u posljednjih mjesec dana, što ukazuje da se ne radi o ponekom popijenom pivu nego o razvijanju navike. Rizik pijenja alkohola povećava se s dobi, naročito kod mladića, ali sve je izraženija i pojava pijenja alkohola među djevojkama. Uporaba marihuane također je u stalnom porastu i kod mladića i kod djevojaka.

14/44

Navedeni podaci upućuju na to da su maloljetne mlade osobe dobna skupina u *pojačanom riziku* za povremeno isprobavanje sredstava ovisnosti, koje može prerasti u redovito uzimanje i razvoj ovisnosti. Znatno veći broj osoba proba drogu nego što ih postane ovisnicima, ali su ranija životna dob i spremnost na eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti povezane s povećanim rizikom za razvoj ovisnosti. Važno je naglasiti da su osobe koje uzimaju jedno sredstvo ovisnosti višestruko rizične i za uzimanje drugih sredstava, kao i za druge oblike rizičnih ponašanja uključujući i nasilno ponašanje (Petričević i suradnici).

Istraživanje Zloporabe opojnih droga među adolescentima/ cama grada Zagreba potvrdilo je povezanost pušenja i pijenja sa zloporabom ilegalnih droga na način da je utvrđeno da je među učenicima/ama koji puše i piju alkohol njih **67%** probalo marihuanu i **36%** teže droge, dok je kod učenika/ica koji puše duhan i marihuanu te piju alkohol

njih čak **62%** probalo i teže droge. Kod mladih koji ne puše i ne piju značajno je rjeđe i eksperimentiranje s ilegalnim drogama.

Naročito je zabrinjavajuća laka dostupnost psihoaktivnih sredstava. Istraživanje provedeno u Međimurskoj županiji pokazuje da mladi smatraju da su im sredstva ovisnosti lako dostupna. Unatoč zabrani prodaje maloljetnicima/ama mladi ispitanici navode da bez problema mogu nabaviti i cigarete i alkoholna pića, a mnogi srednjoškolci/lke smatraju lako dostupnim i ilegalna sredstva ovisnosti. Na pitanje koliko bi im vremena trebalo da nabave jedan joint mladi/e ispitanici/e odgovaraju da im treba najviše 10-20 minuta (Petričević i suradnici).

Istražujući motivaciju zlorabe sredstava ovisnosti među mladima Galić i suradnici pronalaze da mladi koji nikad nisu uzeli sredstvo ovisnosti kao najčešći razlog zlorabe navode **afirmaciju među vršnjacima/**

njama, dok oni/e koji su ga uzeli kao glavni razlog navode **hedonizam**.

Kao dodatne motive za zlorabu sredstava ovisnosti literatura ističe: želju za iskušavanjem novog, dosadu, transformaciju uloge obitelji, utjecaj vršnjačkih skupina, osjećaj otuđenosti, opiranje utjecaju i autoritetu odraslih, težnja za dokazivanjem zrelosti kroz kopiranje ponašanja i navika odraslih, radoznalost te želju za potvrđivanjem.

Razmišljanje o posljedicama, osobito

dugoročnim, kod maloljetnih osoba je slabije razvijeno. Pozitivna očekivanja od uzimanja droga u kombinaciji s nepriznavanjem rizika stvaraju pogodnu situaciju za eksperimentiranje. Ako se to ne prepozna i ne zaustavi, eksperimentiranje može prerasti u učestalije uzimanje te u ovisnost (Petričević i suradnici).

Jedno od malobrojnih istraživanja usmjereno na stavove samih konzumenata opojnih droga (uzorak od 1075 konzumenata/tica) pod nazivom Stavovi o dekriminalizaciji i legalizaciji droga u RH s obzirom na iskustvo konzumiranja (Makvić, 2003.) **pokazuje da konzumiranje bilo koje legalne droge (alkohola, cigarete ili lijekova) statistički značajno utječe na stavove o dekriminalizaciji i legalizaciji droga na način da ispitanici/ce koji imaju iskustva sa konzumiranjem legalnih droga češće zauzimaju pozitivan stav prema dekriminalizaciji i legalizaciji posjedovanja droga te su spremniji preći s konzumacije legalnih na ilegalne droge.**

16/44

Zato sastavni dio borbe protiv ovisnosti treba imati u fokusu aktivnosti kojima se nastoji utjecati na smanjenje konzumacije kako ilegalnih, tako i legalnih sredstava ovisnosti. Na smanjenje učinkovitosti strategija kojima se nastoji boriti s problemom ovisnosti negativno utječe primjena dvostrukih standarda (i odašiljanja dvostrukih poruka) kad su u pitanju sredstva ovisnosti. Dvostruke poruke uključuju nazivanje nekih sredstava ovisnosti „lakim drogama“ ili fokusiranje samo na ilegalna sredstva ovisnosti, a zanemarivanje opasnosti legalnih sredstava ovisnosti.

Sama činjenica da velik broj ljudi konzumira legalna sredstva ovisnosti, koja isto tako uzrokuju psihičke i fizičke probleme te probleme u funkcioniranju u široj i užoj socijalnoj sredini, bez sankcija i kontrole potkrepljuje

spomenutu tezu. Zamjetno je da se tek u zadnjih nekoliko godina počelo usmjeravati na problem zloporabe legalnih sredstava ovisnosti, prvenstveno alkohola i cigareta, koje se zabrinjavajuće često konzumiraju među svim dobnim skupinama te koje su čak i maloljetnim mladim osobama u Republici Hrvatskoj dostupne unatoč zakonskim propisima kojima ih se nastoji zaštititi. Kratkotrajna i neuspjela provedba Zakona o zabrani pušenja u javnim prostorima primjer je pokušaja zaštite ljudi od sredstava ovisnosti koji se pokušao provesti jednostranom voljom zakonodavca bez šireg društvenog konsenzusa. Također je nezadovoljavajuće da su u slučaju navedenog zakona zdravstveni argumenti i dobrobit ljudi dobili manje medijskog prostora i prikazani su manje značajnima od ekonomskih argumenata, iz čega proizlazi da je interes s čovjeka pomaknut prema interesu za profit, što osobito otežava borbu s problemom ovisnosti. Svakodnevno iskustvo pokazuje da se na sličan način zbog ekonomskih i drugih interesa nedovoljno učinkovito provode propisi o zabrani prodaje alkohola i duhanskih proizvoda mlađima od 18 godina.

17/44

Pri razvoju efikasnih i sveobuhvatnih strategija za borbu protiv zloporabe sredstava ovisnosti nužno je uključivanje svih društvenih aktera i njihov zajednički doprinos. Bez razvijanja šireg društvenog konsenzusa i doprinosa različitih društvenih grupa u segmentima u kojima svaka od grupa može pridonijeti zasigurno nema konstruktivnih, kvalitetnih i dugoročnih rješenja. Pritom mehanizmi prisile postaju učinkoviti tek kad su zadnji u nizu ostalih društvenih aktivnosti i reakcija, nakon drugih edukativnih i preventivnih strategija.

Važna socijalna skupina koja može postati resurs u borbi protiv zloporabe sredstava ovisnosti jesu i **sami mladi**, ako se njihovi potencijali i snažan utjecaj na vršnjake/inje mobiliziraju na pravi način. Manji broj aktivnosti usmjerenih

na borbu protiv zlorabe sredstava ovisnosti prepoznaje mogućnost pozitivnog utjecaja vršnjaka/inja, ali upravo su iz takvih aktivnosti proizašle su neke kvalitetne brošure koje su pisali mladi za mlade o štetnosti konzumacije duhana, alkohola i drugih sredstava ovisnosti.

Još jedna socijalna skupina čija iskustva mogu pridonijeti boljem razumijevanju problema ovisnosti jesu i **sami konzumenti/ice opojnih droga**, koji su često također mlade osobe. Većina državnih institucija i tijela ne razmatra mišljenja konzumenata koji imaju direktno iskustvo s uporabom droga, nego ih stigmatizira i na taj način samo produbljuje postojeću socijalnu distancu i njihov marginalizirani položaj.

Važna društvena skupina koja često ima vrlo malo informacija o ilegalnim sredstvima ovisnosti, a učestalo konzumiraju legalna sredstava ovisnosti, su **roditelji mladih osoba**. Roditelji također učestalo prihvaćaju eksperimentiranje s duhanom i alkoholom kod svoje djece. Važnost edukacije roditelja sve je češće prepoznata pa se kroz niz edukativnih projekata policije, zdravstva, škola, drugih institucija i organizacija civilnog društva sve češće organiziraju edukativne aktivnosti za roditelje te se takve aktivnosti trebaju nastaviti širiti i razvijati jer roditelji svojim stavovima i postupcima utječu na mlade.

Kao čimbenik koji dodatno utječe na stavove i aktivnosti vezane uz problem ovisnosti treba naglasiti utjecaj samog društva i važnost postojanja šireg društvenog konsenzusa u ozbiljnom pristupanju problemu ovisnosti. Analizirajući iskustva ostalih država možemo zaključiti da ovisno o političkom interesu dolazi do preokreta u „mjerama“ koje se poduzimaju protiv problema ovisnosti, ali osviještenost samih građana i građanki i njihovi zahtjevi prema upravnim i zakonodavnim tijelima također igraju značajnu ulogu.

Međutim, ozbiljna prepreka sustavnoj borbi protiv problema ovisnosti svakako je *ekonomski interes* od proizvodnje i prodaje legalnih sredstava ovisnosti (duhana i alkohola) te opasnost od korupcije zbog izuzetno velike količine novca koje generira ilegalno tržište narkotika (McAllister, Brant-Zawadzki, i sur., 2001.).

PREVENCIJA OVISNOSTI I TRETMAN OVISNIKA/ ICA

Postoje čimbenici u osobnosti same osobe, njezinoj obitelji ili okolini koji povećavaju vjerojatnost za zlorabu opojnih droga, a nazivamo ih rizičnim čimbenicima. Da bi prevencija bila učinkovitija, potrebno je poznavati etiologiju zlorabe sredstava ovisnosti i različite čimbenike koji povećavaju rizik zlorabe opojnih droga i razvijanje ovisnosti.

Biopsihosocijalni model (prema: Zarevski i suradnici) definira čimbenike koji utječu na eksperimentiranje s drogama i razvoj ovisnosti kao: psihološke čimbenike (vještine suočavanja sa stresom, temperament i crte osobnosti), socijalne čimbenike (utjecaj vršnjačke skupine, šire zajednice i medija, dostupnost droge i slično) i biološke čimbenike (genetske dispozicije).

Ako je u socijalnom okruženju droga dostupna te postoje neki rizici na razini psiholoških i bioloških karakteristika, povećava se vjerojatnost da će osoba krenuti s eksperimentiranjem, a zatim i postati ovisna. Međutim, postoje i oni čimbenici koji utječu na smanjenje rizika, a nazivamo ih ZAŠTITNIM čimbenicima. Cilj prevencije je ojačati zaštitne čimbenike i neutralizirati rizike. Dakle, usmjeriti se u cijelosti na osobu i njezine individualne potrebe kako bismo osnažili jake strane osobe i neutralizirali rizike.

20/44

Za uspješno organiziranje preventivne aktivnosti dodatno je važno poznavati probleme i potrebe lokalne zajednice u kojoj se preventivna aktivnost planira provesti, kao i ostvarivanje partnerstva i povezivanje napora vladinih tijela i organizacija civilnog društva kako bi se osiguralo njihovo simultano i koherentno djelovanje koje je u tijeku s društvenim promjenama i potrebama zajednice. U tom smislu potrebno je zajednički s mladima, njihovim obiteljima, lokalnim vlastima, institucijama i organizacijama civilnog društva razvijati kreativne programe i projekte koji bi imali za cilj osnažiti osobu i doprinijeti ukupnoj kvaliteti njezinog života.

Važno je na razini lokalne zajednice osigurati savjetovanišne centre i druge sustave podrške kojima je cilj pomoći osobi s bilo kakvim pitanjima i problemima s kojima je suočena, a koje ne može sama riješiti.

Na nacionalnoj razini, trebalo bi sustavno senzibilizirati javnost kroz javne diskusije i edukacije te poticati izradu i distribuciju preventivno-edukativnih materijala. Zatim je potrebno usmjeriti potrebne ljudske i materijalne resurse na prevenciju zloporabe svih sredstava ovisnosti te na detekciju i pravovremeno pružanje pomoći onima u potrebi.

Kreiranje preventivnih mjera i tretmana za mlade s ovisničkim ponašanjem treba biti **utemeljeno na znanstvenom pristupu, odnosno na dokazima o učinkovitosti programa**; moraju ga strukturirano kreirati i izvoditi stručnjaci/inje uz aktivno uključivanje samih korisnika/ica i njihovu povratnu informaciju sukladno kojoj će se programi revidirati. Nadalje, programi trebaju biti dostupni svima, trebaju sadržavati raznolike aktivnosti koje mogu odgovoriti na potrebe različitih osoba i biti provedeni tako da se njima poštuje individualnost osobe.

Ne možemo očekivati ozbiljnije uspjehe u suočavanju s problemom ovisnosti bez aktivnog uključivanja i suradnje nadležnih institucija sa svim društvenim grupama i bez stavljanja fokusa na osiguravanje kvalitete života i razvoj socijalnih vještina svih, a osobito mladih kako bi postali kompetentni, odgovorni i aktivni članovi društva.

21/44

POZICIJA MREŽE MLADIH HRVATSKE O PROBLEMU OVISNOSTI I ZLOPORABE SREDSTAVA OVISNOSTI

Neosporan je štetan učinak svih sredstava ovisnosti, od onih legalnih kao što su duhan i alkohol do opojnih droga, na mladu osobu i njezinu socijalnu sredinu. Zbog nepovratne štetnosti sredstava ovisnosti potrebno je maksimizirati društvene napore kako do problema sa zlorabom sredstava ovisnosti i razvoja ovisnosti uopće ne bi došlo. Stoga je pozicija Mreže mladih Hrvatske da glavnina društvenih napora treba biti usmjerena na **prevenciju**.

Zbog raširenosti konzumacije alkohola i duhana među maloljetnim mladim osobama, za koje bi kupnja ovih

sredstava ovisnosti trebala biti zabranjena, smatramo da je važno osigurati **dosljednu provedbu zakona** kojima se štite maloljetne mlade osobe. Ključno je stoga istražiti probleme u provedbi propisa o zaštiti maloljetnih osoba od prodaje alkohola i duhana i usmjeriti se na njihovo rješavanje.

Važno je i pojačati **preventivne aktivnosti u odgojno-obrazovnim institucijama**, ali i u **neformalnoj edukaciji**, kako bi se mladi educirali i osnažili da ne konzumiraju alkohol i duhan pa ni druga sredstva ovisnosti. Radi što uspješnije prevencije problema ovisnosti, kao i drugih društvenih problema, ključno je osigurati „lepezu“ različitih edukativnih, kreativnih i društveno korisnih aktivnosti koje bi kroz različite sadržaje zaintrigirali mlade ljude, omogućili njihovo uključivanje i aktivno sudjelovanje te time pridonijeli

razvoju socijalnih vještina mladih, stvaranju kvalitetnih obrazaca komunikacije i učinkovitih strategija socijalnog funkcioniranja. Na ovaj se način razvijaju osobni potencijali mlade osobe, što ima preventivnu ulogu vezano uz ovisnost, ali i uz druge društvene probleme.

Preventivne aktivnosti trebaju se provoditi u partnerstvu škola i drugih institucija u lokalnoj zajednici s organizacijama civilnog društva i u partnerstvu s mladim osobama koje će biti i korisnici tih aktivnosti. **Mlade treba aktivno uključiti u sve segmente društvenog života, kao i u procese donošenja odluka**, a osobito u one koji se izravno tiču njihovog života. Aktivnost mladih, interes za društveno djelovanje i aktivizam značajan je resurs koji treba poticati i koji može djelovati kao zaštitni čimbenik protiv svih društveno nepoželjnih ponašanja pa tako i zlorabe opojnih droga i razvoja ovisnosti.

Uz dobro organizirane i u suradnji provedene preventivne aktivnosti istovremeno treba biti dostupan **širok raspon tretmanskih i terapijskih programa za pomoć konzumentima/icama sredstava ovisnosti i ovisnicima**, od *harm-reduction* pristupa, medikamentoznog liječenja i liječenja u formalnim zdravstvenim ustanovama, do tretmanskih programa organiziranih unutar vjerskih zajednica i organizacija civilnog društva. Raznolikost programa omogućuje liječenje neovisno o vrijednosnom sustavu mlade osobe te širu mogućnost uključivanja u tretmanske postupke koji odgovaraju osobnosti i individualnim potrebama svake pojedine osobe.

Također, osmišljanje i provedbu aktivnosti treba provoditi u suradnji s mladim osobama, osobito društveno angažiranim mladim osobama, ali treba poslušati i same konzumente sredstava ovisnosti koji najbolje mogu dati povratne informacije i utjecati na povećanje uspješnosti programa. **Suradnja zakonodavnih i upravnih tijela sa zainteresiranim društvenim skupinama potrebna je i tijekom donošenja represivnih mjera** (kao što su mjere zabrane pušenja u javnim prostorima, mjere zaštite mladih vozača/ica kroz prometna ograničenja ili mjere prodaje određenih proizvoda maloljetnicima/ama) kako

bi se oko njihovog donošenja i provedbe osigurao trajni društveni konsenzus. Uz suradnju, još jedan važan faktor pri donošenju i osiguravanju uspješnosti prethodno opisanih mjera jest i vrijeme, odnosno postupno donošenje mjera s ciljem njihovog promišljenog uvođenja i osiguravanja dugotrajnog učinka.

Vezano uz **važnost suradnje mladih i formalnih donositelja** odluka potrebno je istaknuti da je ta suradnja izuzetno važna za razvoj vještina i kompetencija mlade osobe, ali i kao doprinos jačanju institucionalnih mehanizama kojima mladi postaju faktorom pozitivnih društvenih promjena, pa tako i resursi u rješavanju problema ovisnosti dijela svojih vršnjaka. Slijedom toga, mišljenja smo da je aktivno **uključivanje mladih u društvo i njihova participacija u donošenju odluka i rješavanju društvenih problema jedan zaštitni čimbenik koji pridonosi razvoju vještina mlade osobe i koji je potrebno podržati i poticati, a aktivne i društveno angažirane mlade osobe mogu značajno pridonijeti borbi protiv problema ovisnosti kao i rješavanju drugih društvenih problema.**

24/44

LITERATURA:

ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) istraživanje.

Galić i suradnici: «Zloporaba droge među adolescentima», Centar za prevenciju ovisnosti Grada Zagreba, Zagreb, 2002.

Jaap van der Stel i suradnici: Europski priručnik za prevenciju pušenja, alkohola i droga, Udruga LET, Zagreb, 2008.

Makvić, H.: „Stavovi o dekriminalizaciji legalizaciji droga u RH s obzirom na iskustvo konzumiranja“, Zagreb, 2003.

Marchiotti I. i suradnici: «Protiv droge zajedno», Priručnik Policijske uprave Zagrebačke i Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba, Zagreb, 2006.

McAllister, J.F.O. i sur.: «Europe goes to pot», Time Atlantic, 2001.

Petričević, T. i suradnici : Izvještaj projekta: SVAKA DROGA JE OPASNA - IZABERI ŽIVOT, Autonomni centar - ACT, Čakovec, 2007.

Sakoman, S.: «Doktore, je li istina da trava čisti pluća?», Zagreb, 1995.

Vujević, E.: «Droga opća opasnost», Zagreb, 2001.

Zarevski, P. i suradnici: «Droge – Priručnik za edukatore», Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje grada Zagreba, Zagreb, 2006.

AUTONOMNI CENTAR - ACT, ČAKOVEC
ZAJEDNO I DALJE

JASMINA KARTALOVIĆ, VODITELJICA PROJEKTA

Tim za zdravlje Međimurske županije je u sklopu programa "Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj zajednici" u lipnju 2007. godine proveo istraživanje "Stavovi, navike i korištenje sredstava ovisnost kod djece i mladih" na području Međimurske županije. Svrha ovog istraživanja je bila utvrditi kako razmišljaju mladi u Međimurskoj županiji, koriste li sredstva ovisnosti u jednakoj mjeri kao i drugdje u Hrvatskoj te kako objašnjavaju razloge takvog ponašanja. Istraživanje je obuhvatilo 778 učenika/ica 7. i 8. razreda svih osnovnih škola (395 djevojčica i 383 dječaka) i 332 učenika/ica 2. razreda svih srednjih škola (151 djevojka i 181 mladić) u našoj županiji, ukupno 1110 učenika/ica.

Istraživanje je pokazalo alarmantne podatke. Mnogi ispitanici/ce su vrlo rano započeli s večernjim izlascima, srednja dob u kojoj mladi započinju izlaziti je 13,6 godina. Kod velikog broja njih nedostatan je nadzor roditelja jer smiju ostati vani duže od ponoći ili uopće nemaju ograničene izlaske.

28/44

Pušenje cigareta, i pijenje alkohola najzastupljeniji je način korištenja sredstava ovisnosti kod djece i mladih u Međimurskoj županiji. Zabrinjavajući je podatak da čak **76,3 %** mladića u 2. razredu srednje škole i **66,2 %** djevojaka pije alkohol redovito, dakle više puta mjesečno, svaki vikend ili čak svakodnevno, a tri puta i više u životu je bilo pijano **66,3%** mladića i **47,7%** djevojaka što se nikako ne može smatrati slučajnim opijanjem nego se svrstava u rizično ponašanje. Od ostalih sredstava ovisnosti, po učestalosti slijedi korištenje sredstava za smirenje, inhalacijskih sredstava i marihuane. Anketa je pokazala da ispitanici/ce nisu nikad probali jedino LSD, dok su ostala sredstva ovisnosti (heroin, kokain, ecstasy) konzumirali **barem jednom u životu**. Korištenje ilegalnih sredstava ovisnosti kod učenika/ca osnovnih i srednjih škola Međimurske županije, je znatno manje zastupljeno, što se

slaže s navodima iz literature da mladi koji postanu ovisnici/ce o ilegalnim drogama već u toj dobi, najčešće ispadnu iz školskog sustava.

Unatoč zabrane prodaje maloljetnicima/ama, ispitanici/ce su naveli da su im lako dostupni i bez problema mogu nabaviti i cigarete i alkoholna pića, a mnogi među njima, pogotovo srednjoškolci/ke smatraju **lako dostupnim i ilegalna sredstva ovisnosti**. Sve manje su razlike među spolovima, djevojke su kod većine sredstava ovisnosti gotovo dostigle, a u učestalosti pušenja cigareta i prestigle svoje vršnjake. U Međimurskoj županiji, kao i u Hrvatskoj i Europi uočava se kombiniranje različitih sredstava ovisnosti, te unatoč relativno dobroj informiranosti, nedovoljno je i nedopustivo poimanje štetnosti sredstava ovisnosti i njihovog rizika po zdravlje. Razvijena navika pušenja cigareta i pijenja alkohola često mlade ljude vodi i u druga rizična ponašanja i korištenje i ostalih, ilegalnih sredstava ovisnosti.

29/44

Potaknuti tim i sličnim istraživanjima, *Autonomni centar – ACT iz Čakovca* je započeo krajem 2006. godine s provedbom projekta "**Zajedno – projekt edukacije o ovisnostima u osnovnim i srednjim školama**". Ovo je već četvrta godina provedbe tog projekta.

Naziv projekta: Zajedno i dalje – projekt edukacije o ovisnostima u osnovnim školama Međimurske županije

Razdoblje provedbe: 01.09.2009. - 01.04.2010.

Područje provedbe: Međimurska županija

Populacija: učenici/ce od 6. do 8. razreda osnovnih škola Međimurske županije

Aktivnosti i način provedbe:

Projekt je podijeljen u **tri faze** provedbe.

U prvoj fazi provedbe od 01.09. - 31.12.2009. provodila se edukacija. Najprije su doktorice iz Zavoda za javno

zdravstvo Međimurske županije, odjel Školske medicine, provele **Školu mladih edukatora** – za sve zainteresirane učenike/ice 7. i 8. razreda triju osnovnih škola – OŠ Tomaša Goričanca Mala subotica, OŠ I.G.Kovačića, Sveti Juraj na bregu Lopatinec, OŠ Hodošan. Škola mladih edukatora je namijenjena svim zainteresiranim učenicima/ama 7. i 8. razreda osnovnih škola, a sudionici/e se biraju na temelju njihove motivacije i zainteresiranosti za tu tematiku. U pravilu je to od 15-20 učenika/ica po školi. U školu edukatora uključuju se i učenici/e osnovnih škola koje su već bile uključene u projekt Zajedno (Kotoriba, Prelog, Štrigova, Mursko Središće, Nedelišće, I.OŠ Čakovec, Donja Dubrava, Domašinec i Kuršanec) kako bi pokušali

prezentirati i prenijeti stečena iskustva.

Nakon škole

edukatora provodi se **Škola razrednika**

edukatora - ciklus edukativnih radionica i predavanja za razrednike/ce iz 6 osnovnih škola

na području Međimurske županije. Edukaciju provode stručnjaci/inje iz Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije, odjel Školska medicina. Cilj Škole razrednika

je osposobiti učitelje/ice za samostalno provođenje Škole edukatora, ali ujedno i za provođenje školskih preventivnih programa učenicima od 6. do 8. razreda osnovnih škola. U prvoj fazi

provedbe projekta započeti ćemo

i sa istraživanjem zaštitnih faktora koji utječu na uzimanje sredstava ovisnosti u svim osnovnim školama Međimurske županije.

Sa istraživanjem prelazimo u drugu fazu provedbe projekta za koju je najbitnija aktivnost **Serija radionica/prezentacija vršnjacima** - mladi edukatori/ice iz Međimurske županije koji su uspješno završili Školu mladih edukatora će provesti minimalno jednu radionicu/prezentaciju o štetnosti pušenja, konzumiranja alkohola i droge u trajanju od 1. školskog sata u svakom 6., 7. i 8. razredu osnovnih škola Hodošan, Mala Subotica, Lopatinec. Druga faza provedbe projekta završava izradom baze podataka ispitanika, te obradom i analizom podataka dobivenih istraživanjem. U zadnjoj fazi provedbe projekta raditi će se na njegovoj promociji i vidljivosti, stoga će se organizirati Sportske igre i zabavni događaj povodom **Svjetskog dana borbe protiv alkoholizma i Svjetskog dana zdravlja**. Organizirati će se i javne tribine na kojima će se prezentirati projekt, a ujedno i rezultati dobiveni istraživanjem.

31/44

Cilj i dosadašnji učinak:

Opći cilj projekta je razviti sustav vrijednosti u našem društvu, prvenstveno u lokalnoj zajednici, prema kojem su pušenje, pijenje alkohola i konzumiranje drugih psihoaktivnih sredstava oblik neprihvatljivog i neprimjerenog ponašanja.

Specifični ciljevi projekta su:

1. Osposobiti učenike/ice 7. i 8. razreda osnovne škole za edukatore/ice, te educirati osnovnoškolce/lke i njihove roditelje o štetnosti uporabe cigareta, alkohola i droga
2. Ispitati pojavnost i korištenje psihoaktivnih sredstava te stavove i navike učenika/ica 6.,7. i

8. razreda koji utječu na uzimanje psihoaktivnih sredstava svih osnovnih škola u Međimurskoj županiji putem internet portala;
3. Osvijestiti i educirati lokalnu zajednicu o problemima ovisnosti u lokalnoj sredini.

Projekt prevencije ovisnosti, kao što smo već i spomenuli, provodimo četvrtu godinu za redom, i tome u prilog govori dugogodišnja suradnja sa Zavodom za javno zdravstvo Međimurske županije, kao i nedavno dotiskan **Priručnik za školu mladih edukatora**. Praksa je pokazala da kontinuirana edukacija ima rezultata, a nakon što smo okupili grupu mladih edukatora, za očekivati je da se njihova znanja i vještine iskoriste. Sve škole izuzetno su otvorene za ovakav tip prevencije ovisnosti, a iz svakodnevnog kontakta s njima iščitava se i velika potreba.

32/44

Sve potrebe i problemi, osim što se vide u svakodnevnom radu s mladima, potkrijepljene su raznim istraživanjima na nacionalnoj razini (ESPAD), ali i na lokalnoj razini – na primjer kvalitativno i kvantitativno istraživanje u osnovnim školama u Međimurskoj županiji provedeno u travnju 2009.

**AKTIVNOSTI
AMBIDEKSTER KLUBA
USMJERENE NA
ZAŠTITU MLADIH OD
OVISNOSTI**

**ANA HABDIJA – ŠORŠA I MARTINA HORVAT
EDUKATORICE U UDRUZI AMBIDEKSTER KLUB**

Udruga **Ambidekster klub** osnovana je 2003. godine inicijativom socijalnih pedagoga/ica i drugih socijalnih edukatora/ica koji su kreirali i provodili programe rada s djecom i mladima u namjeri socijalnog osnaživanja, poticanja uspješne socijalne integracije te unapređivanja kvalitete života djece, mladih i odraslih, poticanja volonterstva i društvenog angažmana, inovacije i integracije teoretskih i praktičnih dostignuća iz područja edukacije, rehabilitacije, kulture, umjetnosti i ekologije te drugih društveno-humanističkih područja u pristupu pojedincima/nkama i skupinama.

Značajan dio aktivnosti udruge obuhvaćaju programi usmjereni na poticanje socijalne integracije, prevenciju rizičnih ponašanja, prevenciju ovisnosti među mladima kao i na rad s mladima s emocionalnim i ponašajnim teškoćama.

34/44

Praktična i teorijska polazišta iz područja prevencije i tretmana poremećaja u ponašanju djece i mladih ukazuju na trajnu, kontinuiranu potrebu razvijanja široke lepeze intervencija društva kojima bi se obuhvatile različite skupine djece i mladih u postojećem individualnom riziku i rizičnim okruženjima.

Tome u prilog govore pokazatelji o porastu poremećaja u ponašanju kao i njihov rastući otklon prema «težim» pojavnim oblicima. U Hrvatskoj je, prema podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave u 2007. godini, **u porastu kriminalitet maloljetnika/ica, posebice u odnosu na kaznena djela nasilništva te zlouporabe opojnih droga. Kroz naredne godine nadležna tijela državne uprave nisu zabilježila značajniji porast broja ukupnih kaznenih djela koja čine maloljetnici/e, ali je rasla njihova društvena opasnost jer sve češće maloljetni počinitelji/teljice čine kaznena djela s elementima nasilja koja uzrokuju teške posljedice.**

Slijednom analize programa prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih u Hrvatskoj zaključeno je da postoji **vrlo mali** broj ranointerventnih i tretmanskih programa, programa namijenjenih adolescentima/cama, te da nedostaje međusobna povezanost istih i sličnih malih preventivnih programa, bogatija, njihova raznovrsnija ponuda, usklađenost teritorijalne rasprostranjenosti programa, ukratko, svojevrsna umreženost udruga ili programa. (Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladih, 2003).

Slijedom navedenog, Ambidekster klub nastoji djelovati upravo na osmišljanju i provedbi različitih programa koji adekvatno odgovaraju na potrebe mladih, utječu na razvoj njihovih **emocionalnih i socijalnih** vještina te drugih **zaštitnih čimbenika** koji će doprinijeti njihovom zdravom odrastanju. Udruga djeluje na području cijele Republike Hrvatske, a posebno na području istočne zagrebačke gradske četvrti Dubrave.

35/44

Dosadašnjim djelovanjem Ambidekster kluba - izravnim radom s korisnicima/ama, osobito «na terenu», te slijedom umrežavanja s drugim organizacijama, ustanovama i institucijama ustanovili smo da istočna «rubna područja» grada Zagreba kao što su Sesvete, Peščenica, Dubrava, ne raspolažu dovoljnim kapacitetima i resursima za prevenciju i tretman poremećaja u ponašanju mladih (2004. i 2008. godine podatke smo prikupljali putem polustrukturiranih intervjua s pedagozima/goginjama i nastavnicima/ama škola na području zagrebačke Dubrave). Istraživanjem (2004., 2008.) putem anketnog upitnika «Unutarnja slika Dubrave» na populaciji ispitanika/ica (naših korisnika/ica putem *outreach* pristupa) u dobi od 15 - 24 godine (stanovnici/e gradskih četvrti Gornje i Donje Dubrave, 230 ispitanika/ica) ustanovili smo da **većina ispitanika/**

ica (70%) kvalitetu života smatraju niskom te da nema dovoljno sadržaja (osobito besplatnih) za kvalitetno provođenje slobodnog vremena (97%). Također većina mladih izražava mišljenje kako je **konzumacija sredstava ovisnosti – alkohola i droga u porastu**. Mladi koji žive i školuju se na području Dubrave ističu se od ostalih subuzoraka po naglašavanju nedovoljnog uvažavanja mladih, učestalijeg izbijanja iz kuće poslije 23 sata te nižoj uključenosti u aktivnosti zajednice i zalaganja za vlastita prava.

Tijekom provođenja projekta **“Sunčana stana ulice”** od 2006. do danas - direktnim radom smo detektirali da veliki broj srednjoškolaca/lki ekscesno pije alkohol (oko 20% srednjoškolaca/lki), te da u populaciji učenika/ca srednjih stručnih škola oko kojih kojima smo djelovali, gotovo da nema učenika/učenice koji se bar jednom nisu opili.

36/44

Poznavajući teoriju i statističke podatke o zloporabi sredstava ovisnosti, ali i konkretno stanje među mladima u lokalnoj zajednici Ambidekster klub razvija niz aktivnosti borbe protiv ovisnosti i drugih rizičnih ponašanja te poremećaja u ponašanju mladih koje će biti provedene kroz **dva temeljna programa**. Pri provedbi svih aktivnosti usmjereni smo na poboljšanje kvalitete života te jačanje socijalnih i emocionalnih vještina mladih osoba kako bi oni postali otporniji na sve rizike pa tako i na zlouporabu sredstava ovisnosti.

Program **«Sunčana strana ulice»** oslanja se na sistemski pristup s ciljem provođenja nestigmatizirajućeg sociopedagoškog tretmana u zajednici kao korisnikovom životnom okruženju i ostvarenju **suradničkog odnosa** između korisnika/ica i edukatora/ica. S korisnicima/ama se surađuje iz perspektive njihove snage, sposobnosti, kompetentnosti i razvojnih potencijala što krijeji

njihov osjećaj vlastite vrijednosti i konstruktivno utječe na razvoj (radnog) odnosa, te osnažuje njihovu odgovornost za vlastite izbore i oblikovanje svog života. Ovakvim pristupom u središte je stavljen/a korisnik/ica i ostvarivanje «savezničkog odnosa» između korisnika/ice (mlade osobe) sa socijalnim pedagogom/pedagoginjom ili edukatorom/icom. Program se provodi u suradnji s brojnim organizacijama, ustanovama i institucijama, a **opći cilj programa** je prevencija ovisnosti kod mladih (droge, alkohol, pušenje) te razvoj odnosno usavršavanje modela prevencije poremećaja u ponašanju mladih putem integracije sociopedagoških intervencija/tretmana te sistemskog pristupa u psihoterapiji.

Specifični ciljevi programa su:

1. Rano otkrivanje mladih konzumenata/ica i ovisnika/ica te njihovo motiviranje za reorijentaciju prema kvalitetnom korištenju slobodnog vremena i/ili za uključivanje u tretman.
2. Savjetodavna potpora obiteljima koje traže pomoć zbog konzumiranja droga ili alkohola od strane člana/ice ili članova obitelji (roditelji ili djeca).
3. Učenje psihosocijalnih vještina i poticanje mladih na zdrave stilove života.
4. Promoviranje i razvoj volonterstva i doprinosa «mladih za mlade» u području prevencije ovisnosti i drugih poremećaja u ponašanju.
5. Stvaranje učinkovite mreže pomagača/ica namijenjene korisnicima/ama te učenje i razmjena iskustava umreženih stručnjaka/inja-pomagača/čica.
6. Edukacija, senzibilizacija i informiranje mladih i šire javnosti o zdravim stilovima života

7. Senzibiliziranje javnosti za potrebe mladih s poremećajima u ponašanju
8. Destigmatizacija mladih s poremećajima u ponašanju putem razvoja kvalitetnog tretmana u lokalnoj zajednici

Program školskih klubova "3D - KREATIVNA

ORIJENTACIJA" se razvijao tijekom petogodišnje suradnje Ambidekster kluba i partnerske udruge iz Varaždina.

Budući da obje udruge provode edukaciju i savjetovanje u prostorima srednjih škola i u suradnji s njima, kreiran je projekt koji objedinjuje dosadašnja pozitivna iskustva u zajedničkom nastojanju da se mladima omogući neformalna edukacija i savjetovanje u kojem su oni sudjelujući akteri u kreiranju vlastitih ishoda i rješenja. Program obuhvaća grupni i individualni rad s mladima koji u središte stavlja korisnika/icu te naglašava zajednički doprinos korisnika/ice i voditelja/teljice aktivnosti u traženju rješenja kao i kreiranju aktivnosti kojima se osnažuju i stvaraju resursi za svakog pojedinca/ku u procesu savjetovanja ili edukacije. U nazivu "3 D" metaforički smo željeli iskazati tri važna resursa /osobine / pokretačke energije za rad u projektu: **djelotvornost, druželjubivost, darovitost** kao i "trostruki prsten" širenja rasta, razvoja i kompetencije pojedinca/ke "JA", "JA i DRUGI", "JA i ZAJEDNICA".

38/44

Škole i centri za odgoj i obrazovanje su prepoznali vrijednost ovakvog rada te omogućili i onim mladima koji su **izvan procesa školovanja** sudjelovanje u radu savjetovališta. Slijedom dosadašnjeg provođenja projekta pokazala se potreba i interes pojedinih škola za sveobuhvatnijom prevencijom poremećaja u ponašanju i zaštitom mladih kroz edukaciju pod nazivom "**Zaštita mladih od sociopatoških pojava**" koja će tijekom 2009/2010. godine obuhvatiti oko 1000 -1200 korisnika/ica (srednjoškolaca/lki i njihovih

roditelja). Pripremljeno je osam tematskih interaktivnih prezentacija za razrede (8 prezentacija za srednjoškolce/lke + 8 prezentacija za roditelje).

Provođenjem programa "3D - kreativna orijentacija" ostvarujemo **sljedeće ciljeve:**

1. Prevencija poremećaja u ponašanju (ovisnosti - alkoholizma i ovisnosti o drogama, te drugih poremećaja u ponašanju u mladih, primjerice: adolescentne krize, bulimija, anoreksija, suicidalnost) putem neformalne edukacije, grupnog i individualnog savjetovanja, putem aktivnosti kreativnih kružoka u školskim klubovima;
2. Poticanje mladih za uključivanjem u kvalitetno provođenje slobodnog vremena i društveni angažman; poticanje razvoja i učenja psihosocijalnih vještina i korištenja vlastitih potencijala i sposobnosti u mladih;
3. Pružanje potpore stručnim timovima u školama, nastavnicima/ama i roditeljima u pogledu učinkovite prevencije poremećaja u ponašanju djece i mladih
4. Poticanje volonterskog rada mladih u lokalnoj zajednici

39/44

Provedbom opisanih aktivnosti Ambidekster klub je ostvario brojne kontakte i suradnju s organizacijama civilnog društva i institucijama na području Hrvatske (osobito na području Zagreba i Varaždina), a višegodišnjim djelovanjem na području gradskih četvrti Gornja i Donja Dubrava te Peščenica stvoreni su preduvjeti za uspješno djelovanje u zajednici i za zajednicu, pri čemu stvaramo i doprinosimo razvoju cjelovitog sustava pomoći za korisnike u «mrežama organizacija, ustanova i institucija».

S MOSTA SVIRA POP?

ĐORDANA BARBARIĆ

PREDSJEDNICA UDRUGE MOST

Udruga MoSt je nevladina, neprofitna organizacija iz Splita, osnovana u svibnju 1995. godine na inicijativu stručnjaka/inja humanističkih djelatnosti sa ciljem unapređivanja življenja mladih i osoba koje pripadaju drugim dobnim skupina. Od 1999. godine kontinuirano se provodi **Posebni odgojni postupak – POP PROGRAM (program vršnjačke pomoći mladima u riziku)**.

Na području PU Splitsko-dalmatinske zadnjih deset godina počini se prosječno godišnje 400-500 kaznenih djela od strane maloljetnika/ica. Posljednjih godina u splitskom zatvoru boravio je rekordan broj maloljetnika/ica stoga je POP program usmjeren upravo na mlade s poremećajem u ponašanju. Aktivnosti Pop-programa doprinose **primarnoj i sekundarnoj prevenciji** rizičnog ponašanja mladih u gradu Splitu a rad je zasnovan na sprezi iskustva i znanja stručnjaka/inja i pomagačkog rada mladih volontera/rki.

42/44

Što je to vršnjačka pomoć?

To je pomoć koju mladi pružaju drugim mladima - "mladi za mlade". Takvi programi doprinose razmjeni iskustava među vršnjacima/njama, razvijaju altruizam i osjetljivosti na tuđe osjećaje i doživljaje, potiču povjerenje, suradnju, suosjećanje, toleranciju, razumijevanje...Mladi pomagači/ce su pozitivan model identifikacije mladima u riziku.

Kakva je vrijednost i korist pomagačkog rada mladih s drugim mladim osobama?

Konkretna pomoć osobi u stanju potrebe; pomoć samom pomagaču/ici; podrška obitelji mlade osobe kojoj se pomaže; dobrobit za škole koje mladi pohađaju i doprinos zajednici u kojoj se živi.

Tko je sve uključen u POP program vršnjačke pomoći u Most-u?

- **Mladi pomagači/ce- volonteri/rke** u dobi od 17-27 god.(godišnje je uključeno do 25 vrlo aktivnih volontera/rki)
- **Mladi iz rizičnih grupa** u dobi od 12–18 god. (godišnje je uključeno do 80 mladih u riziku)
- **Roditelji** - roditeljima se pruža informacija, upućuje na druge institucije, udruge ili poziva na individualni ili grupni savjetodavni rad

Tko su mladi u riziku koji se uključuju u POP program?

- Mladi u čijim obiteljima postoje rizični faktori
- Mladi kod kojih je izraženo neprihvatljivo ponašanje u odgojno obrazovnim ustanovama, izostajanje s nastave, vršnjačko nasilje, skitnja, bijeg iz obiteljskog doma, nedozvoljeni noćni izlasci, druženje sa starijim osobama sklonim kriminalu...
- Mladi koji su počinili kaznena djela (prvi put): krađe, počinjena materijalna šteta, oduzimanje tuđe pokretne imovine, zlouporaba opojnih droga, nasilno ponašanje...

Kako se pomaže mladima -

Aktivnosti POP programa:

- **Pomoć u učenju** - Pruža se svakodnevna individualna pomoć u savladavanju školskog gradiva; potiče motivacija za rad; podučavaju tehnike pamćenja;

proširuju područja interesa; razvijaju strategije uspješnog učenja...

- **Aktivnosti slobodnog vremena** - Mladi uključeni u POP program najčešće stihijski, neorganizirano provode svoje slobodno vrijeme. Slobodne aktivnosti (likovna, glazbena, parlaonica, filmska, novinarska, kulinarska, izletnička, informatička, sportska, društvene igre, natjecanja znanja...) zajednički osmišljavaju mladi volonteri/rke s mladima uključenim u program. Kroz igru i zabavu u ovim aktivnostima propituju se osobne vrijednosti i kompetencije, razvija kritičko mišljenje, potiče suradnja i tolerancija, usvajaju nove komunikacijske vještine.
- **Savjetodavni rad** - Savjetodavnim radom mladi se osnažuju na prepoznavanje i odupiranje socijalnim pritiscima, podučavaju se socijalnim vještinama, vještinama nerizičnog samopotvrđivanja, a roditeljima se pruža podrška i usmjerava na djelotvorne odgojne metode. Izvoditelji su stručnjaci/inje koji čine tim savjetovatelja/teljica (socijalni pedagog/ica, defektolog/inja, psiholog/ica, socijalni radnik/ca). Jednom mjesečno provodi se stručna supervizija.
- **Osnaživanje pomagača/ica** – za mlade pomagače/ice organiziraju se edukacije, predavanja i supervizija.

44/44

U periodu 1999. - 2009. suočavali smo se sa:

- Velikim brojem mladih s prisutnom disleksijom, disgrafijom, diskalkulijom, AD/HD sindromom... koji nisu bili tretirani u ranijoj dobi... i koji dobivaju negativne ocjene zbog nepažnje, nezalaganja, u pismenim zadaćama...
- Velikim brojem mladih suočenih sa traumatičnim

brakorazvodnim parnicama svojih roditelja i sa iskustvom gubitka jednog roditelja ili bliskog srodnika/ice... koji u pravom trenutku nisu dobili stručnu pomoć i podršku...

- Velikim brojem jednoroditeljskih obitelji koji zbog egzistencijalnih poteškoća rade u smjenama i ponekad ne vide svoju djecu niti sat vremena dnevno....
- Velikim brojem roditelja koji su izgubili autoritet i koji su nemoćni pred svojom djecom... i koji su neinformirani kome se obratiti za pomoć...
- Velikim brojem nastavnika/ica koji su ponekad nemoćni u uspostavljanju discipline i organizaciji nastave... i koji traže dodatna znanja i vještine...
- Velikim brojem djece iz rizičnih obitelji koja nisu dobila adekvatnu pomoć i podršku prije izraženog neprihvatljivog ponašanja...
- Velikim broj nesretne, "ranjene" djece i mladih koji imaju ozbiljnih psihičkih poteškoća i kojima primaju i medikamentoznu terapiju...
- Velikim brojem mladih koji su eksperimentirali i konzumirali različita opojna sredstva

45/44

Kroz desetogodišnju provedbu POP programa više od 500 mladih u riziku zadržali smo u redovnom obrazovanju i smanjili broj recidiva kaznenih djela kod mladih počinitelja.

Više od tisuću mladih pomagača/ica smo educirali za volonterski rad i programom „vršnjačke pomoći“ dokazali kako mladi pomagači/ice mogu biti velika pomoć odraslima u stvaranju nekog boljeg svijeta...ma koliko mi štjeteli o tomu...

Jer u Mostu i dalje vjerujemo kako su razumijevanje, prihvaćanje, podrška, poštovanje, strpljenje, ljubav... čudesno djelotvorni u radu s mladima...

MREŽA MLADIH HRVATSKE
www.mmh.hr

ISBN 978-953-95173-2-6